

Технічна записка: Захист дітей під час пандемії коронавірусу (v.1)¹

Фото надане ЮНІСЕФ / Леонардо Фернандес / Індія 2019 р.

Вступ

Інфекційні захворювання, такі як COVID-19, можуть істотно впливати на умови, в яких ростуть і розвиваються діти. Розлука з родиною, розрив дружніх відносин, порушення розпорядку дня і поділ суспільства в цілому можуть мати негативні наслідки для добробуту, розвитку і захисту дітей. Крім того, заходи, яких вживають для запобігання і контролю поширення COVID-19, можуть піддавати дітей ризику з точки зору їх захисту. Карантинні заходи та ізоляція вдома, в установах, а також в окремих зонах можуть мати негативний вплив на дітей і їхні сім'ї.²

Метою цього короткого керівництва є підтримка фахівців у сфері захисту дітей, щоб вони краще реагували на ризики, пов'язані із захистом дітей, під час пандемії COVID-19. Частина 1 описує потенційні ризики для захисту, які COVID-19 може становити для дітей. Частина 2 містить варіанти програм відповідно до [Мінімальних вимог із захисту дітей в гуманітарній діяльності, 2019 р. \(CPMS\)](#), а також [Рекомендаційної записки: Захист дітей в умовах спалаху інфекційних захворювань](#).

¹ Пропонована цитата: Альянс за захист дітей в гуманітарній діяльності, Технічна записка: Захист дітей під час пандемії коронавірусу, версія 1, березень 2019 р.

² Для отримання більш детальної інформації про карантинні заходи, зверніться до сторінок 14-15 [Рекомендаційної записки: Захист дітей в умовах спалаху інфекційних захворювань](#).

1. Захист дітей у контексті спалаху коронавірусу

Спалах COVID-19 може швидко змінити контекст, в якому живуть діти. Карантинні заходи, такі як закриття шкіл і обмеження пересування, руйнують систему повсякденної та соціальної підтримки дітей, а також створюють нові стресові фактори для батьків й опікунів, яким, можливо, доведеться шукати нові варіанти догляду за дітьми або відмовитися від роботи. Стигма і дискримінація, пов'язані з COVID-19, можуть зробити дітей більш уразливими перед обличчям насильства і психосоціального тиску. Заходи боротьби з хворобою, які не враховують гендерні потреби та вразливість жінок й дівчат, можуть також підвищити ризики у сфері захисту та привести до виникнення негативних механізмів виживання. Діти та родини, які вже є уразливими через соціально-економічну ізоляцію або живуть в місцях можливого скупчення людей, особливо схильні до ризику.

1.1. Соціально-економічний вплив COVID-19

1.2. Ризики у сфері захисту дітей

Деякі з ризиків у сфері захисту дітей, вказані нижче, спостерігаються при пандемії COVID-19, а деякі є потенційними ризиками, виявленими раніше під час спалахів інфекційних захворювань.

Ризики, що виникли через COVID-19, а також відповідні заходи контролю	Причини ризиків
Ризик у сфері захисту дітей: Неналежне поведіння у фізичному та емоційному планах	
<ul style="list-style-type: none"> Відсутність нагляду і нехтування дітьми Зростання насильства над дітьми та домашнього/міжособистісного насильства Отруєння та інші небезпеки й ризики травм для дітей. Тиск на або відсутність доступу до служб захисту дітей 	<ul style="list-style-type: none"> Закриття дитячих садків і шкіл, необхідність і далі ходити на роботу для осіб, які забезпечують догляд, хвороба, карантин/ізоляція осіб, які забезпечують догляд Посилення психосоціального тиску серед осіб, що забезпечують догляд, і членів спільноти Наявність і неправильне використання токсичних дезінфекційних засобів і алкоголю Обмежена можливість повідомити про інциденти
Ризик у сфері захисту дітей: Гендерне насильство (ГН)	
<ul style="list-style-type: none"> Підвищений ризик сексуальної експлуатації дітей, включаючи секс в обмін на надання допомоги, сексуальну експлуатацію дітей в комерційних цілях і примусові ранні шлюби Тиск на службу захисту дітей/службу запобігання ГН або відсутність доступу до них 	<ul style="list-style-type: none"> Зниження рівня захисту дітей в сім'ї Зниження доходу домогосподарства і/або залежність від сторонніх осіб при доставці товарів і послуг населенню Гендерні домашні обов'язки дівчат, такі як догляд за членами сім'ї або робота по дому Обмежена можливість повідомити про інциденти та звернутись за медичною допомогою або підтримкою
Ризик у сфері захисту дітей: Психічне здоров'я та психосоціальний тиск	
<ul style="list-style-type: none"> Психологічний стрес у дітей через смерть, хвороби або розлуки з близькою людиною або страх перед хворобою Посилення раніше наявних психічних розладів. Тиск на організації, що надають послуги у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСР) або відсутність доступу до них 	<ul style="list-style-type: none"> Підвищений рівень стресу через ізоляцію в лікувальних установах або домашній карантин Діти та батьки/опікуни з раніше наявними психічними розладами можуть не мати доступу до звичайних методів підтримки або лікування Карантинні заходи можуть викликати страх і паніку в суспільстві, особливо у дітей, якщо вони не розуміють, що відбувається
Ризик у сфері захисту дітей: Дитяча праця	
<ul style="list-style-type: none"> Більш часте залучення дітей до небезпечної та експлуататорської праці 	<ul style="list-style-type: none"> Втрата або зниження рівня доходів сім'ї. Можливість або очікування, що дитина буде працювати, через закриття школи.
Ризик у сфері захисту дітей: Безпритульні діти або діти, розділені з сім'єю	
<ul style="list-style-type: none"> Розлука Ризик безпритульності або ризик стати главою сім'ї Ризик потрапити до спеціальних установ 	<ul style="list-style-type: none"> Втрата батьків / опікунів через хворобу Ізоляція / карантин особи, яка здійснює догляд, крім дитини (дітей) Практика відправлення дітей батьками в райони, що не постраждали, під опіку іншої сім'ї
Ризик у сфері захисту дітей: Соціальна ізоляція	
<ul style="list-style-type: none"> Соціальна стигматизація заражених осіб або осіб/груп, підозрюваних у зараженні Підвищений ризик/обмежена підтримка для дітей, що живуть / працюють на вулиці, та інших дітей, які вже перебувають в небезпеці Підвищений ризик/обмежена підтримка дітей, які перебувають у конфлікті з законом, в тому числі що знаходяться під вартою 	<ul style="list-style-type: none"> Соціальна та расова дискримінація осіб/груп, підозрюваних у зараженні Непропорційний вплив пандемії на знедолені і маргінальні групи Закриття/недоступність основних послуг для вразливих дітей та/або сімей Порушення процесу реєстрації факту народження через карантин

2. Реагування на порушення у сфері захисту дітей

Захист з боку уряду, а також співпраця з іншими секторами діяльності та програми у сфері захисту дітей є ключовими пріоритетами під час реагування на пандемію COVID-19.

2.1. Співпраця з секторами діяльності та з урядами

Як підкреслюється у Мінімальних стандартах із захисту дітей (CPMS), «запобігання спалахам інфекційних захворювань та реагування на них вимагає тісної координації та співробітництва між декількома секторами». Міжсекторне реагування (а) забезпечує комплексне задоволення потреб дітей та їхніх опікунів і (б) призводить до кращих наслідків для дітей. Дійові особи у сфері захисту дітей повинні також розглянути можливість співпраці з релігійними і традиційними лідерами. Міжсекторні втручання повинні приділяти пріоритетну увагу:

- Стандартним процедурам документування та направлення справ дітей, які можуть потребувати подальшого супроводу;
- Чітким протоколам запобігання/зменшення кількості випадків розлучення з сім'єю й іншим формам захисту дітей;
- Зменшенню стигми та соціальної ізоляції, які можуть виникнути в результаті захворювання; а також
- Чітким, скоординованим, зручним для дітей шляхам інформування громади про унікальні ризики, а також вразливості дітей, пов'язані зі спалахом.

При роботі з урядом, суб'єкти у сфері захисту дітей (ЗД) повинні здійснювати адвокацію спрямованих на захист прав людини, недискримінаційних та відповідних заходів, яких вживають для розв'язання проблеми COVID-19, відповідно до міжнародних стандартів та рекомендацій ВООЗ.

Нижче наведені пріоритетні дії при роботі між секторами та з урядами у напрямку реагування на питання у сфері захисту дітей.

Система охорони здоров'я (Стандарт CPMS 24)

- Забезпечення вільного доступу до системи охорони здоров'я для вразливих дітей та їхніх сімей (якщо він не універсальним).
- Співпраця з питань включення сфери ЗД в інструменти оцінки та моніторингу сектору охорони здоров'я.
- Розробка загальних стандартних процедур для документування та передачі справ дітей всередині системи ЗД і служб охорони здоров'я, щоб забезпечити отримання дітьми безпечного, належного догляду в разі розлуки з родиною.
- Розробка чітких і зручних для дітей процедур прийняття і виписки, щоб сприяти єдності сім'ї, а також знизити ризик розлуки.
- Допомога у забезпеченні безпечного та регулярного спілкування між дітьми та батьками/опікунами, які тимчасово розлучені.
- Співпраця у забезпеченні доступу до дружніх до дитини медичних установ/до медичного обслуговування, включаючи розробку рекомендацій для медичного персоналу з питань дружнього ставлення до дітей і спеціальних заходів підтримки психосоціального добробуту дітей під час проходження лікування і в умовах карантину.
- Навчання працівників системи охорони здоров'я з питань захисту дітей (особливо, якщо діти розлучені зі своїми сім'ями або опікунами).
- Створення безпечних систем подачі скарг і відгуків в медичних установах, що враховують інтереси дітей.
- Зміцнення потенціалу клінічного ведення згвалтування (КВЗ) і забезпечення мінімальних запасів засобів для КВЗ у ключових установах для належного реагування на сексуальне насильство.
- Співпраця з питань психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП) й системи оповіщення дітей та

осіб, які забезпечують догляд, постраждалих від COVID-19.

- Включення заходів щодо захисту дітей під час спалаху COVID-19 в плани дій в надзвичайних ситуаціях.
- Забезпечення того, що інформаційні, освітні та комунікаційні (ІОК) матеріали, включаючи інформацію про доступні послуги, які розробляються, містять мінімальну кількість тексту в версіях, зручних для дітей.

Особиста гігієна (Стандарт CPMS 26)

- Забезпечення зручних для дітей станцій миття рук в медичних установах, школах, дитячих установах, центрах альтернативного догляду та інших місцях, які діти можуть відвідати.
- Забезпечення безпечних, дружніх до дитини заходів щодо навчання особистій гігієні до і під час спалахів, включаючи розробку плакатів та інфографік для дітей, батьків/опікунів і вчителів.
- Проведення перевірок безпеки для оцінки та задоволення будь-яких потреб безпеки на об'єктах Особистої гігієни.

Харчування (Стандарт CPMS 25)

- Забезпечення доступу до харчування дітям і сім'ям, які перебувають в умовах карантину, самоізоляції чи в медичних установах.
- Співпраця при проведенні перевірок безпеки для оцінки та задоволення будь-яких потреб у захисті в центрах надання харчування.

Освіта (Стандарт CPMS 23; Список ресурсів Міжвідомчої мережі з освіти в надзвичайних обставинах INEE)

- Обмежити вплив переривання процесу шкільного навчання за допомогою дружніх до дитини [методів дистанційного навчання, таких як телебачення, радіо або он-лайн навчання](#)
- Консультування державних і приватних роботодавців щодо гнучкого робочого режиму для батьків і опікунів, які можуть втратити доступ до догляду за дітьми, щоб вони могли продовжувати догляд і процес навчання своїх дітей.
- Робота зі школами для забезпечення того, щоб інформація про захист та безпеку доходила до батьків і дітей таким чином, щоб обмежити паніку і стрес, заспокоїти та заохотити людей повідомляти про зміни в стані здоров'я.
- Навчання вчителів та інших працівників шкіл ознакам психологічного стресу, щоб вони могли виявляти та направляти дітей, які можуть мати особливі потреби в захисті.
- Забезпечення вчителів та волонтерів необхідними знаннями та навичками, пов'язаними зі зниженням ризику ГН, запобіганням сексуальної експлуатації та наруги (СЕН), захистом дітей і безпечними методами перенаправлень.
- Підтримка розробки та впровадження механізмів подачі скарг і відгуків, які захищають інтереси дітей, в школах та інших навчальних закладах.
- Розробка, поширення або розміщення в школах інформації про захист дітей та доступні послуги, включаючи ведення справ, розшук і возз'єднання сімей.
- Робота з освітніми суб'єктами для розв'язання проблеми стигми та соціальної ізоляції в школах.

2.2. Програми, спрямовані на захист дітей

Які ж дії необхідно виконати відповідно до [Мінімальних вимог із захисту дітей в гуманітарній діяльності, 2019 р.](#), а також [Рекомендаційної записки: Захист дітей в умовах спалаху інфекційних захворювань](#), щоб захистити дітей під час пандемії COVID-19? На додаток до зниження ризиків, ми повинні спиратися на сильні сторони і позитивні механізми виживання спільнот, сімей, опікунів та дітей.

Пріоритетні дії у сфері захисту дітей	
Підготовчі дії	Дії з реагування
Стратегія ЗД: Індивідуальні та групові заходи для добробуту дитини (Стандарт CPMS 10 та 15)	
<ul style="list-style-type: none"> ● За допомогою консультацій, визначити альтернативні дії у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (ПЗПСП), й освітні заходи для дітей. ● Консультуватися з дітьми та підлітками, в тому числі дівчатами, під час розробки заходів. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Навчати працівників сфери охорони здоров'я, освіти, обслуговування дітей та ПЗПСП ризикам у сфері ЗД, пов'язаним з COVID-19. ● Визначити стратегії надання психосоціальної підтримки дітям, особливо тим, хто знаходиться на карантині. ● Проводити дистанційне навчання, що відповідає віку і статі, спрямоване на підвищення обізнаності ● Адаптувати шляхи перенаправлення
Стратегія ЗД: Зміцнення сім'ї та побудова дбайливого середовища (Стандарт CPMS 16)	
<ul style="list-style-type: none"> ● Працювати з дітьми, батьками та іншими зацікавленими сторонами, щоб зрозуміти культурні вірування та практики, які можуть захистити або поставити під загрозу дітей під час спалаху. ● Визначити можливості підвищення обізнаності, щоб підкреслити важливість дбайливих відносин між батьками та дітьми. ● Розробити міжвідомчий план співпраці з відповідними органами влади для посилення догляду за вразливими дітьми. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Надавати адресну підтримку центрам тимчасового догляду і сім'ям, в тому числі домогосподарствам, очолюваним дітьми та прийомним сім'ям, для емоційної підтримки дітей і забезпечення належного догляду. ● Надавати фінансову та матеріальну допомогу (готівкою або продуктами) сім'ям, чий дохід був обмежений. ● Заохочувати створення безпечних можливостей для підтримки повсякденних контактів в сім'ях, які були фізично розлучені. ● Працювати з іншими галузевими суб'єктами, включаючи уряд, для вживання заходів щодо запобігання розлучення сімей.
Стратегія ЗД: Підходи на рівні громади (Стандарт CPMS 17)	
<ul style="list-style-type: none"> ● Визначити, яку роль можуть грати громади в підвищенні обізнаності та захисті дітей і сімей. ● Працювати з громадами в напрямку визначення стратегій профілактики та захисту вразливих груп (наприклад, біженців, дітей, які перебувають під опікою, тих, хто стикається з ризиком стигматизації та соціальної ізоляції). 	<ul style="list-style-type: none"> ● Працювати з членами спільноти для розробки дружніх для дітей інформаційних повідомлень про COVID-19, пов'язаних з ризиками та шляхами перенаправлення ● Визначити гнучкі стратегії для віддаленого спілкування з громадами. ● Спільно з громадами проводити заходи з викорінення стигматизації, просувати безпечні механізми виживання і надавати підтримку постраждалому населенню. ● Працювати з традиційними та релігійними лідерами, щоб за необхідності адаптувати традиційні практики (наприклад, вітання, похорони та поминальні служби та ін.)

Пріоритетні дії у сфері захисту дітей	
Підготовчі дії	Дії з реагування
Стратегія ЗД: Ведення випадків (Стандарт CPMS 18)	
<ul style="list-style-type: none"> ● Забезпечити навчання та підтримку соціальним працівникам та наявним лініям довіри з COVID-19, включаючи основні факти та міфи, вплив на сферу ЗД і служби підтримки. ● Працювати з суб'єктами охорони здоров'я для розробки стратегій, спрямованих на залучення маргіналізованих дітей, та дітей, що мешкають у місцях, до яких важко дістатись. ● Визначити заходи щодо зниження ризику для соціальних працівників і альтернативні методи подальшого спостереження, якщо візити додому стають неможливими. ● Полегшити перенаправлення до інших спеціалізованих послуг, включаючи послуги по боротьбі з ГН. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Переглянути або розробити стандартні робочі процедури (СРП) з сектором охорони здоров'я та іншими секторами для забезпечення безпечної ідентифікації та перенаправлення дітей з груп ризику. ● Створити механізми для забезпечення того, щоб громади, які зіштовхуються з обмеженнями в пересуванні, мали постійний доступ до всебічної турботи про дітей, що піддаються насильству. ● Визначити дітей, чий статус робить їх більш уразливими (наприклад, діти, які не мають опіки сім'ї; діти, які є біженцями, внутрішньо переміщеними особами, мігрантами або особами без громадянства; діти, які живуть і/або працюють на вулиці, діти з обмеженими можливостями та ін.)
Стратегія ЗД: Альтернативний догляд (Стандарт CPMS 19)	
<ul style="list-style-type: none"> ● Визначити, навчити та проконсультувати місцевих працівників системи охорони здоров'я з питань запобігання розлученню з сім'єю, а також виявлення та направлення дітей без супроводу або розлучених із сім'єю (БСР). ● Визначити та навчити людей, які мають можливості для догляду за дітьми БСР у разі спалаху COVID-19 у різних громадах. ● Створити системи для запобігання розлучці, участі в розшуку і возз'єднання сімей і забезпечення альтернативного сімейного догляду для дітей БСР. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Створити безпечні, альтернативні способи сімейного догляду (догляд родичами є найкращою альтернативою.) ● Переконатися, що діти, розлучені зі своїми опікунами, мають регулярну можливість спілкуватися з ними. ● Уникати поширення інформації, яка може ненавмисно спонукати сім'ї нехтувати або залишати своїх дітей. ● Працювати з відповідними органами влади над створенням системи реєстрації, щоб запобігти довгостроковому розлученню і полегшити возз'єднання сімей.

3. Ресурси

Зона відповідальності у сфері захисту дітей Ресурсне меню по захисту дітей для COVID-19	Збірник ресурсів с сфері захисту дітей , які належать до реагування на спалах COVID-19
Основні повідомлення і дії з профілактики та боротьби з коронавірусною хворобою (COVID-19) в школах	Оперативне керівництво із захисту дітей від COVID-19
Ресурсна сторінка INEE про Новий коронавірус (COVID-19)	Збірник ресурсів з COVID-19, а також з навчання діям в умовах надзвичайних ситуацій
Інформаційна записка довідкової групи МПК ПЗПСП про аспекти ПЗПСП при спалаху COVID-19	Інформаційна записка про аспекти ПЗПСП в умовах спалаху нового коронавірусу 2019 (COVID-19)